

שנת 1204

טבריה, מס' 11

ואחר ימים העלוהו¹ לארץ ישראל.² ופגעו לסטים בהם, וברחו העולים והניחו הארון שם. והלסטים, בראותם כי ברחו, רצו להשליך הארון בים, ולא יכלו להקים מן הארץ, והיו יותר משלשים איש. וכיוון שראו כך, אמרו: "איש אלהים קדוש הוא", והלכו והבטיחו את היהודים שיוליכוהו למחוז חפצם. והם ג(ם) כ(ן) ליוו אותו, ונקבר בטבריה, וי(ש) א(נומרים) שנקבר בין האבות בחברון.³

מקור: ספר יוחסין, עמ' 220.

ספרות: ראה לעיל, מס' 9.

- 1 כלומר, את ארונו של הרמב"ם.
- 2 מתוך תוספת של העורך הראשון של ס' היוחסין, ר' שמואל שולם מקושטא, ש"מצא בקונטרס". מהדורתו של ר' שמואל יצאה בקושטא בשנת שכ"ו, ופירוש הדבר, שמקור הידיעה במחצית השנייה של המאה הטי"ז.
- 3 זהו אזכורה היחיד של מסורת זו, שמקורה מן-הסתם במנהג לקבור מתים מחוץ-לארץ גם בטבריה וגם בחברון.

שנת 1204

טבריה, מס' 12

ויהי כי ארכו לו¹ שם² הימים, והיה בן ע' שנה, ויגוע ויאסף אל עמיו, ונקבר בגליל העליון,³ ונכתבו שירות ותושבחות על מצבתו. ואחר כך, בימי הרמב"ן ורד"ק, אשר קמו אנשי בליעל לדבר נגד הרמב"ם --- המסיתים ההם תקנו המצבה שהיה כתוב עליו: מבחר האנושי, וכתבו: רבי משה מימון מוחרם ומין. אמנם אחר כך שבו בתשובה, ותקנו המצבה כבראשונה אשר נפטר בשנת דתתקס"ה, והסימן: בכ"י אב"ל משה.⁴

מקור: שלשלת הקבלה, דף מד ע"ב.

ספרות: אשתור, היהודים במצרים ובסוריה, א, עמ' 135–136.

- 1 כלומר, לרמב"ם.
- 2 במצרים.
- 3 השם "גליל עליון" על-פי-רוב מציין את צפת וסביבתה. טבריה בדרך-כלל קרויה "גליל תחתון".
- 4 ערכם המספרי של המילים המסומנות הוא 65 ("ס"ה"), שהוא מרכיב העשרות בפרט השנה.

שנת 1204

טבריה, מס' 13

וימת שם משה עבד ה' בארץ מצרים בליל ב', עשרים לחדש טבת שנת אלף ותק"ו לשטרות, היא שנת ארבעת אלפים ותת"ק וס"ה ליצירה --- וקברו אותו בבית המדרש שלו בבית הכנסת הנקראת היום כנסת של ק(הילת) ק(ודש) מוגרב"ה. ומשם הוליכו אותו לארץ ישראל וקברוהו בטבריא של ארץ ישראל. ושמעתי אומרים, ששכחו אצבע של רגלו כי לא מצאוהו באותו שעה, ואחר כך בא לחכם אחד מחכמי מצרים בחלום והגיד לו, כי במקום פלוני מונח, וכך היה, ולקחו אותו משם. וקברוהו בטבריא עמו.¹

מקור: סמברי, דברי יוסף, סימנים ס"ח-ס"ט, עמ' 221.

- 1 הסיפור שלפנינו מן-הסתם מאוחר. מכל-מקום, ס' דברי יוסף נתחבר במחצית השנייה של המאה הי"ז.

שנת 1214, בקירוב

טבריה, מס' 14

[...] אכזה אלכהן

[...] אבו אלרצא
ב(שם) י/י[נעשה ונצליח]

- 6 וערפת מא דכרה
ומא כאן אלומר בינה וביני
הדא אלא כאן קאל תכריני אלי
אלקדס ואנא אכריה לך מן
10 אלקדס אלי טבריה קלת לעל
יכון תם ראה קלת לי אן
גאב תמנה אביעה קלת לך
אנה עלי כב דרהם אן גאב
יה או לו ביע תמן עלי
15 באלשאם פי ביסאן ונאבלס.

מקור: TS, 20172.

תרגום

[...] אחיו הכהן
[...] אבו אלרצא¹
ב(שם) י/י[נעשה ונצליח]

- 6 --- ידעתי את מה שהזכרת
ומה היה הדבר ביני ובינך.
יוכדך זה, אלא שאמרת קודם-לכן: תשכור לי יהובלהט אל
ירושלים, ואני אשכור לך יהובלהט בשביל יהדברט
10 מירושלים לטבריה. אמרתי: אולי
תהיה רווחה. אמרת לי: אם
יביא את מחירו, אמכרהו. אמרתי לך:
ימחירו עומדט על עשרים ושניים דרהם, ואם יביא
חמישה-עשר או שישה-עשר המכירה במחיר יזהט עלי
15 בארץ-ישראל, בבית-שאן או בשכם.

1 לפנינו מכתב ששלח אבו אלרצא הכהן, סוחר יהודי ממוצא תימני, לאחיו "השיח" הנעלה" סעדיה הכהן בירושלים, שהוא קרוב לוודאי סעדיה הכהן התימני, ה"ראיס" הנזכר בתעודות שונות מירושלים מן השנים 1211–1218. את המכתב במלואו ראה להלן, הערך "ירושלים", מס' 47, ושם ביאורים והערות. במכתב נדונים עסקיהם המשותפים של השניים הנוגעים לירושלים, טבריה, שכם ובית-שאן. על-פי נוסח המכתב נראה, שהכותב יושב בטבריה, שכן לשם הוא מבקש את משלוח הסחורה, ואילו תחום פעילותו מגיע עד לשכם ובית-שאן.

ולשם¹ קברו של ר' יוחנן.² ובית הכנסת שלו בתוך העיר של טבריה, ולשם מתפללין כל בני העיר,³ ושם התפללתי בתוך כל הקהל, כי כך בקשו ממני⁴ בתוך חמי טבריה כשרחצתי את עצמי.⁵

מקור: מכתב ר' מנחם החברוני, עמ' 39–40.

- 1 כלומר, בטבריה.
- 2 ראה המדור "מקומות קדושים", הערך "טבריה", מס' 3 והערה 2 שם.
- 3 בית-כנסת זה אינו ידוע ממקור אחר.
- 4 על פעולתו של המחבר כשליח-ציבור ראה הערכים "חברון", מס' 9 (וראה שם בהערה 1 על חיבורו); "ירושלים", מס' 49.
- 5 המהדיר הראשון תיקן את נוסח כתב-היד וחילק את המשפט האחרון לשניים: "כי כך בקשו ממני. בתוך חמי טבריא רחצתי את עצמי."

שנת 1236

טבריה, מס' 16

כתב ראש חודש טבת וקד אכתרית פי טבריה.

מקור: כ"י ניו-יורק, ספריית בית-המדרש לרבנים, ENA 255a, f. 178r.

פורסם: גויטיין, היישוב בארץ-ישראל, עמ' 302.

תרגום

נכתב בראש-חודש טבת, וכבר שכרתי דירה בטבריה.¹

- 1 זהו המשך מכתב שקטע ממנו פורסם בערך "ירושלים", מס' 62; וראה שם על הכותב ועל נסיבות הכתיבה. במכתב צוין תאריך כתיבתו: ראש-חודש טבת א' תקמ"ח לשטרות, כלומר, 20 בנובמבר 1236.

שנת 1300

טבריה, מס' 17

זה קבר רבנו

דוד, נכדו

של רבנו הגאון

משה בן רבנו

מימון מאור

הגולה ז(כר) צ(דיק) וק(דוש) ל(ברכה).¹

מקור: ב' טולידאנו, "מקום מנוחתו של רבנו דוד הנגיד", מזרח ומערב, ה (תרצ"ב), עמ' 363.

- 1 ספרות: פי' גריבסקי, מגנזי ירושלים, כד (תרצ"ב), עמ' 4–2; ש' אסף, "מקום קבורתו של הרמב"ם", מקורות ומחקרים, עמ' 71; הנ"ל, תרביץ, ג (תרצ"ב), עמ' 342; אשתור, היהודים במצרים ובסוריה, א, עמ' 142–143.

- 1 לפנינו כתובת על מצבה שנמצאה בשנת תרצ"ב/1932 בבניין ערבי בטבריה, סמוך לקבר הרמב"ם. המצבה נמסרה למוזיאון הקהילה העברית בקאהיר על-ידי הרב י"מ טולידאנו. תצלום המצבה ראה: "הארץ", ערב פסח תרצ"ה, עמ' 59. לדעת אסף אין הכתובת מקורית, שכן לא נזכר בה תאריך. אלא שאין זו ראיה, שכן במצבות עבריות רבות מימי-הביניים נחקק רק שם הנפטר, ולא התאריך. ר' דוד נפטר בראש-חודש אלול ה'ס'17 באוגוסט 1300. מסורת על קברו ראה המדור "מקומות קדושים", הערך "טבריה", מס' 18.

שנת 1315

טבריה, מס' 18

יצאנו ממקומנו לבה בארץ הקדושה, כי אמרנו אולי אין חוצה לארץ כדאי להשתמש במעלות אלה הנפלאות, ושהינו בדרכים יותר משתי שנים ויהי כימים אחדים ותשאנו רוח ותביאנו הארץ הקדושה,¹ אבן הראשה, אחר כמה צרות שעברו עלינו, ונטענו אהלי אפדננו² עיר טבריה.³ ועוד ידו נטויה,

machonEI@ybz.org.il

טלפון 02-5398822-3

חלה ועלה לישיבת עליונים קדושים כמשלש חדשים⁴ --- ואני עני וכואב לפרידתו ופריד"תו,⁵ הקיפוני חלאים ויפקדוני בתל"אים⁶ גם בחלומות גם בנביאים, ויביאוני ירושלים, אלהים יכוננה עד עולם סלה במהרה בימינו אמן.⁷

מקור: כ"י פאריס, הספרייה הלאומית, heb. 840 – ר' שם טוב ו' גאון, ס' בדי הארון ומגדל חננאל, הקדמה. מהדורת פאקסימילה: ירושלים תשל"ז, עמ' 3.

ספרות: לוינגר, ר' שם טוב, עמ' יב.

- 1 על עלייתם של ר' שם טוב ו' גאון ור' חננאל כן אברהם ראה המדור "עליות לארץ-ישראל", תעודות מן השנים 1315–1317. וראה גם להלן, הערך "צפת", מס' 13–14; המדור "מקומות קדושים", הערך "עמוקה", מס' 10.
- 2 על-פי דניאל יא: מה.
- 3 לפי שעה, זו הידיעה היחידה על ישיבת יהודים בטבריה בתקופה הממלוכית.
- 4 ר' חננאל בן אברהם בן מאיר אבן אסקירה, מחבר ס' יסוד עולם וס' פתחי עולם, שעלה יחד עם ר' שם טוב לארץ.
- 5 כלומר, "פרי דתו", משמע, "חכמתו".
- 6 כלומר, "בתלאות".
- 7 לאחר פטירת ר' חננאל חלה ר' שם טוב והובא לירושלים. וראה המדור "מקומות קדושים", הערך "ירושלים", מס' 22.